

VEČJA POZORNOST PARTIZANSKIM TISKARNAM

Na pobudo predsednika odbora za pripravo programa zgodovine NOB v okrožju Škofja Loka tovariša Svetka Kobala in v organizaciji Loškega muzeja so se pred otvoritvijo razstave »Partizanski tisk na Škofjeloškem« 24. aprila 1981 zbrali tehniki in tiskarji, ki so med vojno delali v Škofjeloškem okrožju in na Gorenjskem.

Udeleženci: Adolf Arigler-Bodin, Ljubljana, Adamičeva 20; Zalka Arigler-Saša; France Boštjančič-Boš, Ljubljana, Streliška 1/X; Cirila Gašperšič-Saša, Škofja Loka, Solska 6; Ivan Golc-Stanko, Ljubljana, Orožnova 1; Miloš Jocič-Rado, Kranj, Delavska 49; Cveta Klinar-Eva, Ljubljana, Einspielerjeva 5a; Svetko Kobal-Florjan; Ljubljana, Kosovelova 24; Fran Kopač, Medvode, Goričane 116; Nuša Makuc, Kranj, Gosposvetska 15; Edi Mrak-Matjaž, Medvode, Goričane 46; Franc Orel-Miha (oz. Rožlje), Medvode, Cesta na Svetje 6; Andrej Plestenjak-Tilen, Spodnje Gameljne 101; Evgen Sešek, Medvode, Seškova 20; Nasta Sešek-Julija, Medno 52 in Albin Vengust-Hrast, Ljubljana, Kersnikova 10.

Odsotnost so opravičili: Nuša Bokal, Ljubljana, Triglavska 49; Olga Javor-Rada, Ljubljana, Vodnikova 39; Filip Lavriša-Savc, Kranj, Podreča in Franc Turk-Milan, Medvode, Cesta talcev.

Številna udeležba je pokazala, da ne samo raziskovalci zgodovine NOB, temveč tudi sami tehniki in tiskarji čutijo potrebo po »svoji« organiziranosti in po svojem »domu« domicilu. Sama po sebi se ponuja rešitev, da dobe domicil v loški občini. Pogovori v to smer so že stekli. Izbrali pa so tudi svoje zastopstvo, znane tiskarje, da idejo realizirajo. To so Adolf Arigler-Bodin, Franc Boštjančič-Boš, Nasta Sešek-Julija, Miloš Jocič-Rado in povezovalc Svetko Kobal-Florjan.

Razgovor je tekkel v več smereh. Najprvo so ugotavljali, kaj je bilo že napisano in objavljenega v Loških razgledih, drugih revijah in v samostojnih knjigah (Cesar, Krall). Mnogo snovi je še v arhivih in spominih udeležencev. Pisano besedo želijo dopolniti z živo. Udeležence naj bi v pet do deset minutnem govoru posneli na magnetofonski

Del udeležencev prvega sestanka partizanskih tehnikov in tiskarjev — z leve: Evgen Sešek, Albin Vengust-Hrast, Adolf Arigler-Bodin in Svetko Kobal-Florjan

trak. Te bi lahko v muzeju predvajali ob obiskih raznih skupin. Muzej bi postal veliko bolj pester in privlačen. Adolf Arigler-Bodin že dolgo opozarja, da bi z maketami predstavili v muzejih posamezne tehnike in tiskarne. Pri sedANJI možnosti ni težko narediti objekte »žive« z vodo, elektriko itd. V to delo je moč koristno vključiti ne samo ljubiteljske maketarje, temveč tudi učence šol pri tehničnem pouku. Za bunkerje in barake tehnik in tiskarn v Selški in Poljanski dolini so v glavnem že narejene izmere. Za Škofjo Loko in okolico pa bo to treba še narediti.

Premalo so mlademu rodu znani odnosi, ki so bili med tiskarji. Zeleli bi prikazati vzdušje pri delu. Tiskarji se spominjajo, da je bila pri delu zelo velika doslednost in natančnost in da je to samo dvigalo delovno vnetje in zavest. Zato tudi niso potrebovali posebnega poveljevanja. Od tod izvira pri njih še vedno občutek za skupnost. Ne more jim biti vseeno, kako je z otroki in svojci njihovih bojnih — partizanskih tovarišev. In domačije po loških hribih? Davča! Med vojno je bilo manj nevarno, če se je pri hiši zadrževala vojaška enota, kot pa če so bili gostje tiskarji. V prvem primeru so se lahko domačini ob nemškem zasliševanju zagovarjali, češ kaj moremo proti močni vojski, v drugem primeru pa je bilo jasno, da so jih imeli v hiši dobrovoljno po dogovoru.

Udeleženci so tudi ugotavljali, kako pomemben je bil tisk v določenem obdobju. Tako je na primer po hudem udarcu na Žirovskem vrhu avgusta 1943 prvi šel v protiofenzivo prav partizanski tisk.

Da ne bi šlo preveč v pozabo, so zbrani tiskarji predlagali razne oblike za negovanje tradicij NOB. Tako naj bi zaživeli spominski pohodi po poteh tiskarjev oz. krajih tehnik in tiskarn. Izdali bi lahko razne značke, pripravili mladinska tekmovanja o partizanskem tisku na našem področju itd. Tiskarji so pripravljani posredovati še dokumente in fotografije iz privatnih arhivov ter pomagati pri identificiranju. Tovrstnega dela je še veliko.

Ob koncu smo skupno ugotavljali, da je za objavo raznih izsledkov v loški občini kot nalašč publikacija Loški razgledi, ki redno izhaja že 28 let. Uredništvo je vedno z veseljem sprejelo prispevke o NOB.

Celoten razgovor je izzvenel kot izziv ljudji, ki so veliko prispevali za naš lepši dan in so zmeraj pripravljene pripovedovati in raziskovati dobo, v kateri niso gledali, koliko bo kdo za katero stvar plačan. Bil je to izziv nam zgodovinarjem in vsem, ki jim vsaj malo »teče pero«, da v doglednem času zberemo bogato dokumentacijo in jo predstavimo v zgodovini tehnik in tiskarn na našem območju.

Vinko Demšar

OB ŽALNI SLOVESNOSTI ZA KAMNITNIKOM

Zopet je leto mimo, zopet je deveti februar, sedemtrideset let je že minilo.

S hvaležnostjo in spoštovanjem se vsako leto na ta dan zberemo na tem koščku naše slovenske zemlje, na katerem se je končala življenjska pot naših rojakov, polna bojev in trpljenja, pa tudi neomajne vere v svobodo in napredek človeštva. Na tem koščku loške zemlje se je odigral eden izmed neštetihih zločinov fašističnih zavojalcev in domačih reakcionarnih izdajalcev. Ta zločin je bil že izraz njihovega poloma, propada in besa ter strahu pred vstajo naroda, ki je izpričal neusahljivo moč, osveščen in prepričan, da mora svojo usodo vzeti sam v svoje roke.

Ko je v letu 1943 okupator obupal, da bi uničil Osvobodilno fronto in njene

udarne partizanske enote, se je v svoji nemoči vrnil k množičnim represalijam in ubijanju neborozhenega prebivalstva, kar je tudi v Škofji Loki že dalj časa pripravljaval in čakal le še pravega trenutka.

Med talci je tu končal svojo revolucionarno pot in borbo predvojni komunist Mihael Rahne iz Dolskega pri Ljubljani, organizator vstaje in Osvobodilne fronte v svojem okolišju, ki je padel v roke gestapa zaradi izdajstva domačih ovaduhov.

Tu je bilo ustreljenih šest mladih kurirjev, kurirske postaje G-9 z Žirovskega vrha: komandir postaje Ciril Strlič, brata Franc in Hieronim Grošelj, Ludvik Cigale, Vinko Justin in Peter Kavčič. Decembra 1943 so bili izdani in ujeti od